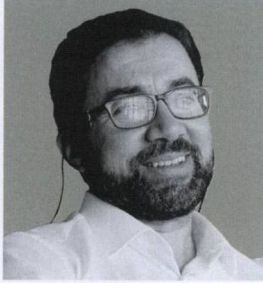

44 / Z RAPORU

MURAT
YÜLEK

Avrupa Birliği'nin korumacı ticaret savaşları

Dünya ticareti ikinci dünya savaşından sonra hızla gelişti. Ancak son yıllarda, ABD ile Çin arasındaki ve daha az şiddetli olmakla birlikte ABD ile Avrupa arasındaki ekonomik savaş ticaret savaşlarına dönüşüyor. Korumacılığın özellikle Avrupa'ya fili geri dönüşü dünya ekonomisi açısından kötü haber.

PROF. DR. MURAT YÜLEK
OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

Avrupa'nın sanayileşmesinin ardındaki en önemli itici güç olan devletçi merkantilist politikalar yerini Adam Smith'in Milletlerin Serveti isimli eserinin yayınlanmasından sonra, 18. yüzyıldan sonra serbest ticaret politikalarına bıraktığı düşünülür. Ancak bu durum kağıt üzerinde kaldı. Yeni kurulan Amerika Birleşik Devletleri Birinci Dünya Savaşı'na kadar dünyanın en korumacı ülkesi olarak sanayileşti. Serbest ticaret düşüncesinin beşiği sayılan İngiltere, teorik olmasa da pratikte korumacılığı uzun süre devam ettirdi. Fransa zaten 17. yüzyıldan sonra korumacı devletçiliğin (Colbertism) en derin kök saldıği ülkeydi. Avrupa Birliği'nin kurulmasıyla, 1992 yılında AB üyesi ülkelerin iç pazarları, mal ve emeğin serbestçe dolaştığı bir "tek pazar" haline geldi. Dışarıya ise bu pazar "AB Kalesi" (Fortress Europe) lakabıyla tarife ve tarife dışı engellerle kapandı.

Geçtiğimiz günlerde Avrupa Birliği daha önce de pek çok kez olduğu gibi kendi markalarına tehdit olarak gördüğü bir markayı çeşitli gerekçelerle raflardan kaldırdığını duyurdu. Fransa'da son zamanlarda viral olan El Mordjene adlı fındık kreması ürünü, büyük beğeni toplamış ve sosyal medya aracılığıyla kulaktan kulağa yayılarak satışlarını katlamıştı. Cezayirli Cebon şirketi tarafından üretilen El Mordjene'nin kullanıcılara göre "kremsi dokusu ve sütlü lezzeti" ile ünlü İtalyan markası "Nutella'dan daha iyi" olduğuna ilişkin paylaşımlar, ürünün Fransa'da popüleritesini zirveye taşımıştı. Ürünün bulunduğu mağazalarda tüketiciler tarafından tüm stoklar eritilmişti. Fakat bu heyecanlı yolculuk kısa sürdü. Fransa Tarım Bakanlığı, ürünün gıda güvenliği standartlarına uymadığı gerekçesiyle tüm Avrupa Birliği sınırları içerisinde yasaklandığını duyurdu. Yasağın esas sebebinin Cezayir'in Avrupa Birliği'ne süt ve süt ürünleri ürün grubunda ürün ihraç etme yetkisi bulunan ülkeler listesinde yer almadığını belirten Bakanlık, bu markanın yasal olarak AB pazarına giremeyeceğini ve satışının yapılamayacağını söyledi. Ürünün Fransa pazarına nasıl girdiği ile ilgili olarak ise soruşturma başlattıklarını duyurdu.

Avrupa Birliği sağlık, çevre, güvenlik ve benzeri gerekçelerin arkasına sığınarak diğer ülkelerden gelen çeşitli ürünlerin Avrupa pazarına ithalatına kısıtlamalar getirmektedir.

Ancak söz konusu kısıtlamanın ürünlerin ilk kez ithal edildiği süreçte uygulanmaması olması ve ürün pazarda büyük rağbet gördükten sonra kısıtlama getirilmesi, Avrupa Birliği'nin kendi markalarının rekabetçiliğini "tarife dışı engellerle" korumaya çalıştığının bir göstergesi.

Örneğin 1980'li yıllarda ABD'den gelen sığır etlerinin hormonlu olduğunu ve halk sağlığını olumsuz etkileyebileceğini öne süren AB sığır eti ithalatını yasaklamıştı. Bunun üzerine ABD bu yasağın ticareti engellediğini ve Dünya Ticaret Örgütü kurallarına aykırı olduğunu savunmuştu. Benzer şekilde 2007'de AB, Çin'den ithal edilen oyuncaklar üzerinde ciddi sağlık ve güvenlik endişeleri nedeniyle kısıtlamalar getirmişti. İthal edilen bazı oyuncakların zararlı kimyasal maddeler içerdiğini iddia eden AB, Çin'in ihracatını ciddi ölçüde etkilemişti. Her iki ülke de AB'nin bu kısıtlamalarına gerekçe olarak gösterdiği nedenlerin kanıtlanması gerektiğini, aksi halde AB'nin bu kısıtlamaları yalnızca kendi üreticilerini korumak için yaptığını ileri sürmüştü.

AB'nin uyguladığı bu tür tarife dışı ticaret engellerinin bir kısmı halk sağlığı, çevre koruma, güvenlik gibi meşru nedenlere dayansa da birtakım gerekçelerin yerli üreticiyi koruma ve rekabetten kaçınma amacı taşıdığı da bilinmektedir. AB, ticaret kısıtlamalarında esas niyetini bazen doğrudan göstermektedir. Örneğin, 2018 yılında çelik ve alüminyum ürünlerinin ithalatına ek vergiler getirerek yerli sanayiye korumak üzere bu kararı aldıklarını açıkça belirtmiş ve böylece Çin gibi düşük maliyetli üretici ülkelerin ticaretini kısıtlamıştı.

Ticarette tarife dışı engeller, ardına çeşitli gerekçeler getirilerek meşru gösterilse de çoğunlukla yerli üreticiyi koruma ve rekabeti hafifletme amacı taşırlar. Bu tür önlemler uluslararası ticaret boyutunda ülkeler arasında adaletsizliklere neden olur ve ticari akışların dengesini bozarak küresel ekonomiyi yavaşlatabilir. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş ekonomiler ile rekabet etme şansını azaltabilir ki bu da gelir eşitsizliğini artırır.

Sözün özü, Avrupa'nın çifte standartlarını bu şekilde korumacı alanına taşıması beraberinde dünya ekonomisi açısından önemli riskler taşıyor.